

УДК 340.116

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.25.10>

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОДИНАДЦЯТИРІВНЕВОЇ БАЗОВОЇ ТА СУПУТНЬОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТА ІНШОЇ ОСВІТИ

Дубенко Олександр Миколайович,
кандидат юридичних наук,
проректор
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Боксгорн Анастасія Вікторівна,
доктор філософії,
в.о. доцента кафедри мовної підготовки
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Розкрито сутність ретроспективного спеціального навчального курсу певної науки на прикладі теорології юриспруденції, який повинен містити всі застарілі положення відповідної науки і мати значення для цілеспрямованого проведення наукових досліджень, розуміння того, що і на якому рівні і коли і власне ким було розроблено і т.п.

Викладено структуру та призначення еталонного навчального курсу теорології юриспруденції, положення якого мають поєднувати всі найновітніші та найбільш практично значущі положення відповідних дисертаційних досліджень та вичерпне розподілятися між такими спеціальними навчальними курсами даної науки, як система базових спеціальних навчальних курсів даної науки для спеціалізованого шкільного рівня, базовий університетський бакалаврський спеціальний навчальний курс, система базових університетських спеціалістських спеціальних навчальних курсів, базових академічних (магістерських) спеціальних навчальних курсів базових спеціальних навчальних курсів післядипломної освіти.

Підкреслено, що юридична освіта повинна здійснюватися у двох аспектах : а) базової юридичної освіти юристів за кожною із спеціальностей (правознавство, антиделіктологія), спеціалізацій та субспеціалізацій, що може здійснюватись лише в рамках шкільного спеціалізованого, університетського, академічного та післядипломного рівня; б) супутньої юридичної освіти в рамках кожної із неюридичних спеціальностей, спеціалізації та/або субспеціалізації кваліфікованого робітника, шкільного спеціалізованого, університетського, академічного, позанормативного та післядипломного рівня.

Звернуто увагу, що через те, що юридична підготовка юристів та неюристів може здійснюватися в рамках спеціалізованого шкільного, університетського, академічного та післядипломного рівнів, для всіх перерахованих рівнів освіти має розроблятися як система базових спеціальних курсів з кожної із юридичних наук або їх груп для кожної з юридичних спеціальностей, спеціалізацій та/або спеціалізацій, так і система сумативних спеціальних курсів з основ юриспруденції або більш поглибленого вивчення положень певних юридичних наук для кожної з неюридичних спеціальностей, спеціалізацій та/або спеціалізацій та кожного із порядків отримання освіти за відповідним рівнем, а для дошкільного, шкільного і кваліфікованого робітничого рівня лише сумативні спеціальні курси з основ юриспруденції для кожного з порядків їх отримання.

Ключові слова: ретроспективний навчальний курс; еталонний навчальний курс; система часткових і суммативних навчальних курсів; елементарні і кваліфіковані читачі; некваліфіковані і кваліфіковані викладачі.

**THE DEVELOPMENT OF AN INNOVATIVE CONCEPT OF EDUCATIONAL
OF ELEVEN-LEVEL BASIC AND SUPPORTING JURIDICAL
AND OTHER EDUCATION**

Dubenko Oleksandr Mykolaiovych,
Candidate of Law,
Vice-rector
(Odessa State University of Internal
Affairs, Odesa, Ukraine)

Bokshorn Anastasiia Viktorivna,
PhD,
Acting Associate Professor
of Language Training
(Odessa State University of Internal
Affairs, Odesa, Ukraine)

The essence of a retrospective special training course of a certain science on the example of jurisprudence theology is revealed.

The structure and purpose of the touchstone training course of jurisprudence theology is stated, the provisions of which should combine all the latest and most practical provisions of the relevant dissertation research and be comprehensively distributed among such special courses of this science, as a system of basic special courses for specialized school level, bachelor's special training course, system of basic university specialist special training courses, basic academic (master's) special training courses and of basic special training courses of postgraduate education.

It is emphasized, that juridical education should be carried out in two aspects : a) basic juridical education of lawyers in each of the specialties (legal science, antidelictology), specializations and subspecializations, which can be carried out only within specialized school, university, academic and postgraduate levels; b) related juridical education within each of the non-lawyers specialties, specialization and/or subspecialization of a skilled worker, specialized school, university, academic, non-standard and postgraduate levels.

It is noted, that due to the fact that legal training of lawyers and non-lawyers can be carried out within the specialized school, university, academic and postgraduate levels, for all these levels of education should be developed as a system of basic special courses in each of the juridical sciences or their groups, juridical specialties, specializations and/or specializations, and a system of summative special courses of jurisprudence or more in-depth study of certain juridical sciences for each of the non- lawyers specialties, specializations and/or specializations and each of the procedures for education at the appropriate level, and for preschool, school and skilled workers only summative special courses in the basics of jurisprudence for each of the procedures for obtaining them.

Key words: the retrospective training course; the touchstone training course; the system of partial and summative training courses; an elementary and qualified readers; an unqualified and qualified teachers.

Постановка проблеми та її актуальність. Розгляд в окремій науковій статті даного збірника наукових праць найбільш виваженого варіанту інноваційної концепції безкоштовної та доступної одинадцятирівневої базисної та супутньої юридичної та іншої освіти спонукає на виконання вимог ст. 1 і ч. 1 ст. 8 Конституції України [3] та Національної програми правової освіти населення [4] звернути увагу й на наявність та можливість розвитку й відповідного інноваційного розуміння навчально-методичного забезпечення даної концепції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливої уваги в такому аспекті набуває розроблена і поступово розвинута О. С. Тунтулою за результатами парламентських слухань «Правове забезпечення реформи освіти в Україні», що мали місце у Києві 9 грудня 2015 р. за участі О.А. Кириченка та його учнів [5], інноваційна концепція навчального забезпечення одинадцятирівневої базисної і супутньої юридичної та іншої освіти [1, с. 80-92; 2, с. 438-454; 5; та ін.], яка, однак, до цього часу також ще не була апробована в межах фахових наукових видань із метою започаткування широкої коректної наукової дискусії з розробки на її основі загально визнаного варіанту вирішення цієї надто актуальної проблеми.

Метою цієї статті є апробація в межах фахових наукових видань інноваційної концепції навчально-методичного забезпечення одинадцятирівневої базисної і супутньої юридичної та іншої освіти з метою започаткування широкої коректної наукової дискусії з розробки на основі даної концепції загально визнаного варіанту вирішення цієї надто актуальної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Порядок реалізації **інноваційної концепції навчально-методичного забезпечення одинадцятирівневої базисної і супутньої юридичної та іншої освіти** варто представити у такій редакції :

1. **Ретроспективний спеціальний навчальний курс певної науки, наприклад, теорології юриспруденції** (який повинен містити всі застарілі положення відповідної науки і мати значення для цілеспрямованого проведення наукових досліджень, розуміння того, що і на якому рівні і коли і власне ким було розроблено і т.п.).

2. **Еталонний навчальний курс тієї ж науки**, положення якого мають поєднувати всі найновітніші та найбільш практично значущі положення відповідних дисертаційних досліджень та :

2.1. Вичерпне розподілятися між такими спеціальними навчальними курсами, як :

2.1.1. **Система базових спеціальних навчальних курсів з теорології юриспруденції** з кожної із спеціалізацій та/або субспеціалізацій правознавчої чи антиделіктної спеціальності шкільного спеціалізованого освітнього кваліфікаційного рівня (далі – ОКР) [1, с. 80; 5].

Зважаючи на те, що Національна програма правової освіти населення цілком обґрунтована з метою забезпечення становлення нашої країни в контексті вимог ст. 1 і ч. 1 ст. 8 Конституції України власне правовою державою [3] розглядає правову освіту населення як безперервний процес, який має брати початок вже з дошкільної освіти [4], юридична освіта повинна здійснюватися у двох аспектах :

а) базової юридичної освіти юристів за кожною із спеціальностей (правознавство, антиделіктологія), спеціалізацій та субспеціалізацій, що може здійснюватись лише в рамках шкільного спеціалізованого, університетського, академічного та післядипломного ОКР кожного із порядків їх проходження [2, с. 439].

Наприклад, у рамках шкільного спеціалізованого ОКР більш правильно готувати юристів низки спеціалізацій правознавчої спеціальності (нотаріат, реєстратор актів цивільного стану, реєстратор прав на нерухоме майно, співробітник пенсійного забезпечення, співробітник соціального забезпечення та роботи), а також ряду спеціалізацій

антиделіктної спеціальності (помічників) та суддів місцевих та обласних судів, коли помічники суддів Верховного суду України, який ухвалює остаточні рішення, повинні все ж таки мати юридичну освіту за університетським ОКР [1, с. 81; 5].

б) супутньої юридичної освіти в рамках кожної із неюридичних спеціальностей, спеціалізації та/або субспеціалізації кваліфікованого робітника, шкільного спеціалізованого, університетського, академічного, позанормативного та післядипломного ОКР кожного із порядків їх проходження [2, с. 439].

Саме через те, що юридична підготовка юристів та неюристів може здійснюватися в рамках спеціалізованого шкільного, університетського, академічного та післядипломного ОКР, для всіх перерахованих рівнів освіти має розроблятися як система базових спеціальних курсів з кожної із юридичних наук або їх груп для кожної з юридичних спеціальностей, спеціалізацій та/або спеціалізацій, так і система суммативних спеціальних курсів з основ юриспруденції або більш поглибленого вивчення положень певних юридичних наук для кожної з неюридичних спеціальностей, спеціалізацій та/або спеціалізацій для кожного із порядків отримання освіти відповідного рівня [2, с. 439-440].

У той же час доцільно розробити єдиний для всіх дошкільних навчальних закладів та шкільного рівня **суммативний спеціальний курс з основ юриспруденції** відповідно для дошкільного та шкільного ОКР, причому в останньому випадку окремо для кожного порядку отримання шкільного ОКР, а також систему спеціальних суммативних курсів з основ юриспруденції юридичної підготовки зажною із спеціальностей, спеціалізацій та/або субспеціалізацій кваліфікованого робітничого ОКР та за кожним із порядків отримання освіти за таким рівнем [2, с. 440].

В силу викладеного спочатку викладається система базових спеціальних навчальних курсів зі шкільного спеціалізованого, університетського, академічного та позанормативного ОКР, а потім система супутніх спеціальних навчальних курсів за основами юриспруденції, коли виникає необхідність вказати наявність таких курсів у рамках також шкільного спеціалізованого, університетського, академічного післядипломного ОКР [1, с. 81-82; 5].

2.1.2. Базовий університетський бакалаврський спеціальний навчальний курс з теорології юриспруденції, який повинен представити ті базисні положення відповідної юридичної науки, що потрібні всім без винятку юридичним спеціальностям, спеціалізаціям або субспеціалізаціям підготовки фахівців і фактично являти собою базисні доктринальні знання з теорології юриспруденції, що повинно бути по всім іншим юридичним наукам, наприклад, бакалаврський спеціальний курс теорології юриспруденції, бакалаврський спеціальний курс антикримінальної галузі права, бакалаврський спеціальний курс антикримінального судочинства, бакалаврський спеціальний курс криміналістики, бакалаврський спеціальний курс ординстики та ін. [1, с. 82; 5].

2.1.3. Система базових університетських спеціалістських спеціальних навчальних курсів з теорології юриспруденції для кожної з юридичних спеціальностей та спеціалізації або субспеціалізації спеціалістів.

2.1.4. Система базових академічних (магістерських) спеціальних навчальних курсів з кожної з навчальних юридичних дисциплін для кожної зі спеціальностей та спеціалізацій чи субспеціалізацій магістрів юриспруденції [1, с. 85; 5].

2.1.5. Система базових спеціальних навчальних курсів післядипломної освіти з кожної з навчальних юридичних дисциплін для кожної зі спеціальностей та спеціалізацій чи субспеціалізацій молодших спеціалістів (молодших бакалаврів), спеціалістів та магістрів юриспруденції.

2.2. Разом із еталонними навчальними курсами з усіх юридичних наук стати основою для комплектації :

2.2.1. Системи супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції супутнього юридичної освіти неюристів, тобто. коли визначається концепція, з яких саме юридичних наук, які саме положення, та в якому саме обсязі мають скласти кожний із суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції, а саме :

2.2.1.1. Система базових суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожного з порядків здобуття дошкільної освіти, що має містити найзагальніші відомості про правовий статус дитини та, при необхідності, бути адаптованою для звичайного, полегшеного та особливого порядку проходження даного освітнього рівня.

2.2.1.2. Система базових суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожного з порядків здобуття шкільної освіти, що має містити основи теорології юриспруденції та за основними галузями права та судочинства, що більш правильно називати як «Основи юриспруденції» і що має скласти такий фундамент юридичної освіти, який необхідний йому для найбільш ефективного, раціонального і якісного здійснення самостійного правозастосування та у разі необхідності відновлення за допомогою юриста свого порушеного правового статусу; а також складатися з таких часткових спеціальних навчальних курсів, як :

2.2.1.2.1. Базовий суммативний спеціальний навчальний курс з основ юриспруденції для звичайного порядку здобуття шкільної освіти, що має містити суммативні положення щодо базисного шкільного спеціального курсу з основ юриспруденції, що призначені для оволодіння школярами із нормативною поведінкою, психічним та фізичним розвитком [1, с. 85; 5].

2.2.1.2.2. Базовий суммативний спеціальний навчальний курс з основ юриспруденції для полегшеного порядку здобуття шкільної освіти, що має містити дещо полегшені порівняно із базовим шкільним спеціальним курсом загального порядку проходження суммативні положення з основ юриспруденції, що необхідні для виконання аналогічних завдань за більш посиленою допомогою юриста [1, с. 86; 5].

2.2.1.2.3. Базовий суммативний спеціальний навчальний курс з основ юриспруденції для особливого порядку здобуття шкільної освіти, який повинен містити адаптовані до особливостей фізичних обмежень школярів, що навчаються, суммативні положення з основ юриспруденції для виконання аналогічних завдань за більш посиленою допомогою юриста. [1, с. 86-87; 5].

2.2.1.2.4. Базовий суммативний спеціальний навчальний курс з основ юриспруденції для пенітенціарного порядку здобуття шкільної освіти, що покликаний представити суммативні положення з основ юриспруденції, які адаптовані до особливостей їх викладання та вивчення з отриманням необхідного рівня відповідних компетентностей особами, які засуджені за вчинення кримінального чи іншого правопорушення до позбавлення волі або до відбуття інших карально-виховних заходів, у т.ч. примусових заходів виховного чи медичного характеру [1, с. 87; 5].

2.2.1.3. Система супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожної зі спеціальностей та спеціалізацій або субспеціалізацій кваліфікованого робочого ОКР та для кожного з порядків його проходження, який повинен містити суммативні основи юриспруденції та завдання з його вивчення аналогічні шкільному ОКР, але тих сторін суспільної діяльності, у межах яких здійснюється обрана кваліфікована робоча спеціальність та спеціалізація або субспеціалізація, а також відновлення порушеного правового статусу.

2.2.1.4. Система супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожної з неюридичних спеціальностей та спеціалізацій та/або субспеціалізацій шкільного спеціалізованого ОКР та для кожного з порядків його отримання, який покликаний містити суммативні основи юриспруденції та завдання з його вивчення та на ширшому правовому регулюванні тих сторін громадської діяльності, в рамках яких здійснюється обрана спеціальність та спеціалізація або субспеціалізація спеціалізованого шкільного ОКР та відновлення порушеного правового статусу, а також аналогічно базовому суммативному спеціальному навчальному курсу з основ юриспруденції та інших юридичних наук для шкільного ОКР поділятися на систему часткових суммативних навчальних курсів з основ юриспруденції та інших юридичних наук для спеціалізованого шкільного ОКР із забезпеченням відповідно до звичайного, особливого та пенітенціарного порядку його проходження.

2.2.1.5. Система супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожної з неюридичних спеціальностей та спеціалізацій та/або субспеціалізацій університетського ОКР та для кожного з порядків його проходження.

2.2.1.6. Система супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожної з неюридичних спеціальностей та спеціалізацій та/або субспеціалізацій академічного ОКР та для кожного з порядків його проходження.

2.2.1.7. Система супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ юриспруденції для кожної з неюридичних спеціальностей та спеціалізацій та/або субспеціалізацій післядипломного ОКР та для кожного з порядків його проходження [1, с. 87; 5].

2.2.1.8. Система супутніх суммативних спеціальних навчальних курсів з основ тієї чи іншої юридичної науки або певної її групи для позанормативного ОКР звичайного, полегшеного, особливого та пенітенціарного порядку його проходження, який має містити такі положення юриспруденції, що не входять до основних ОКР та мають на меті розкрити, перш за все, школяру, сутність основних спеціальностей та спеціалізацій чи субспеціалізацій юридичної діяльності [1, с. 87-88; 5].

Така ж система суммативних курсів з інших неюридичних напрямів суспільного життя в рамках даного ОКР покликана також забезпечити витребуваний самим учнем більш поглиблений розвиток або самореалізацію у відповідному напрямку [1, с. 88; 5].

Післядипломні базові та супутні спеціальні навчальні курси з кожної з юридичних наук або їх групи або за основами юриспруденції повинні розроблятися під кожен випуск навчального закладу зі шкільного, робочого кваліфікованого, шкільного спеціалізованого, університетського та академічного ОКР для того, щоб охопити тільки ті необхідні нові доктринальні, прикладні та аналітичні компетентності в галузі юриспруденції, що з'явилися після закінчення відповідного ОКР, його спеціальності, спеціалізації чи субспеціалізації і порядку проходження та необхідні для найбільш ефективного, раціонального та якісного здійснення практичної юридичної чи неюридичної діяльності за відповідною її спеціальністю та спеціалізацією чи субспеціалізацією або для того, щоб забезпечити якісну перекваліфікацію співробітника із найбільш близької спеціалізації чи субспеціалізації.

У контексті запропонованого варіанту нової доктрини навчально-методичного забезпечення безкоштовної та доступної одинадцятирівневої юридичної чи іншої освіти доцільно наголосити, що існуюча методика викладання навчальних дисциплін призводить до появи наступного **видового поділу категорій викладачів за способом викладання дисциплін** :

1. **Читачів**, тобто таких співробітників навчальних закладів, які, обравши будь-який курс навчальної дисципліни, розроблений іншим вченим чи педагогом, фактично «читає» його, коли методика «читання» обумовлює поділ читачів, у свою чергу,

на : 1.1. *Елементарних читачів*, тобто таких співробітників навчальних закладів, які «читають» чужий курс без будь-яких коментарів та інших пояснень щодо тих чи інших положень курсу [1, с. 90; 5]. 1.2. *Кваліфікованих читачів*, тобто таких співробітників навчальних закладів, які «читають» чужий курс із необхідними коментарями та іншими поясненнями з приводу тих чи інших положень курсу [1, с. 91; 5].

2. **Викладачів**, тобто таких співробітників навчальних закладів, які розробляють власний курс викладання дисципліни, і за ступенем розробленості якого поділяються на : 2.1. *Некваліфікованих викладачів*, тобто таких співробітників навчальних закладів, які обирають кілька курсів навчальної дисципліни, розроблених іншими вченими чи викладачами, та на їх основі розробляють курс навчальної дисципліни без внесення власних положень. 2.2. *Кваліфікованих викладачів*, тобто таких працівників навчальних закладів, які розробляють власний курс навчальної дисципліни з повним, переважним чи частковим використанням власних результатів наукової діяльності [1, с. 91; 2, с. 451-452; 5].

Висновки. Запропонована редакція інноваційної концепції навчально-методичного забезпечення одинадцятирівневої базисної чи супутньої юридичної та іншої освіти не претендує на завершеність і створює лише надійну доктринальну, проектну законодавчу та іншу прикладну основу для розробки у процесі широкої коректної наукової дискусії загально визнаного варіанту вирішення даної проблеми.

Список використаних джерел:

1. Кириченко А. А. Новая доктрина одиннадцатилетнего образования и его учебного обеспечения : монография / А. А. Кириченко, А. К. Виноградов, Ю. Д. Ткач, А. С. Тунгула; под ред. А. А. Кириченко. Киев : Издатель Назаров О. А., 2019. 182 с. (приложение к электронному реферативно-научному журналу «Судебно-психологическая экспертиза. Применение полиграфа и специальных знаний в юридической практике»), русс., укр. URL : <http://expertize-journal.org.ua/profesor-kirichenko-o-a/971-kirichenko-a-a-vinogradov-a-k-tkach-yu-d-tuntula-a-s-novaya-doktrina-odinnadtsatiurovnevo-obrazovaniya-i-ego-uchebnogo-obespecheniya-monografiya>
2. Кириченко О. А., Ткач Ю.Д., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 2-ге вид. 1004 с.
3. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141, із змінами, згідно із законом України № 27-IX від 3 вересня 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст. 160. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт*. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Національна програма правової освіти населення. Затв. Указом Президента України від 18 жовтня 2001 р. № 992/2001. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>
5. Розширена доповідь О. А. Кириченка «Недоліки та надбання міжнародного і вітчизняного правового регулювання освіти та новітня доктрина чотирнадцятиступеневої освіти та науки». 22 510 слів. Парламентські слухання «Правове забезпечення реформи освіти в Україні» 9 грудня 2015 р. URL : <http://ihpl-mnu.mk.ua/головна/science/conference/розширена-доповідь-о-а-кириченка-недо/>